

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto 16.10.2024 klo 8.45

HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Vapaaehtoinen maanpuolustus

Puolustusministeriö toimii valtionapuviranomaisena ja jakaa vuosittain valtionavustusta momentilta 27.10.50 (**Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen**) seuraaviin käyttötarkoituksiin:

- 1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen
- 2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin ja varautumistoiminnan kuluihin
- 3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin
- 4) sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin
- 5) veteraaniperinteen vaalimisen tukemiseen.

Valtionavustuksia myönnettäessä käyttötarkoituksen mukaisen toiminnan rahoittamiseksi sekä valtionavustuksen käytön valvomiseksi puolustusministeriö noudattaa valtionavustuslakia (688/2001).

Vuosi 2024

Vuonna 2024 puolustusministeriö teki valtionavustuspäätökset yhteensä 9 795 000 euroa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (8 367 000 euroa) ja Maanpuolustuksen Tuki ry:lle (528 000 euroa) jaettavaksi Suomen Reserviupseeriliitto ry:lle, Reserviläisliitto ry:lle, Maanpuolustuskiltojen Liitto ry:lle ja Naisten Valmiusliitto ry:lle. Valtionavustusta myönnettiin myös Tammenlehvän Perinneliitto ry:lle (500 000 euroa), Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry:lle (150 000 euroa), Suomen Rauhanturvaajaliitto ry:lle (200 000 euroa) ja Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry:lle (50 000 euroa). Valtionavustus tulee käyttää myöntövuonna.

Eduskunnan myöntämästä valtion vuoden 2024 talousarvion momentin 27.10.50 (Maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen) määräraha koostui talousarvioesityksestä (HE 41/2023 vp) ja täydentävästä talousarvioesityksestä (HE 86/2023 vp) yhteensä 8 515 000 euroa. Lisäksi, valtiovarainvaliokunnan mietinnön (VaVM 14/2023 vp) mukaisesti eduskunta myönsi (EK 18/2023 vp) momentille lisäystä yhteensä

1 280 000 euroa. Kokonaisuudessaan puolustusministeriö myönsi valtionavustusta vuonna 2024 yhteensä 9 795 000 euroa.

Vuosi 2025 (TAE)

Valtion vuoden 2025 talousarvioehdotuksessa on momentille 27.10.50 esitetty yhteensä 8 915 000 euroa kehyspäättöksen mukaisesti käytettäväksi maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukemiseen. Vuonna 2024 valtioneuvoston asetusta puolustusministeriöstä (375/2003) muutettiin muun muassa lisäämällä veteraaniperinnetyön edistäminen ministeriön uudeksi tehtäväksi (242/2024). Veteraaniperinteen vaalimisen tukemiseen on vuoden 2025 talousarvioehdotuksen määrärahasta varattu 900 000 euroa.

Kansalaisten suuri kiinnostus vapaaehtoista maanpuolustusta kohtaan yhdessä yleisen kustannustason noustessa lisää paineita resurssitarpeisiin edes toiminnan nykytason ylläpitämiseksi. Vapaaehtoisella maanpuolustuskoulutuksella ja vapaaehtoistoimijoilla on suuri merkitys yhteiskunnalle kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Puolustusministeriö ohjaa ja Puolustusvoimat tukee erityisesti Maanpuolustuskoulutusyhdistystä sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen järjestämisessä.

Keväällä 2024 hallitus päätti uusista valtionhallinnon tehtävien ja velvoitteiden vähentämisestä sekä valtionavustussäästöistä. Lisäksi hallitus päätti aikaistaa jo päätettyjä toimintameno- ja valtionavustussäästöjä huomioiden ne jo vuoden 2025 talousarviossa. Puolustusministeriön hallinnonalalle kohdentui 2,0 miljoonan euron valtionavustussäästö, joka on kohdennettu Puolustusvoimien toimintamenoihin (27.10.01). Valtionavustussäästön kohdentumisessa maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen toiminnan tukemiseen olisi ollut merkittävät heikentävät vaikutukset vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaan yhdistyksissä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistys

Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle myönnetään valtionavustusta käytettäväksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 556/2007 (7 §:n 1 momentti) mukaisesti sotilaallisia valmiuksia palvelevaan koulutukseen, kansainväliseen koulutustoimintaan sekä tutustumistoiminnan järjestämiseen. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toimintaan kuuluu myös vapaaehtoisen maanpuolustuksen tiedotus ja valistus, naisten vapaaehtoisen maanpuolustuksen osallistumismahdollisuuksien ja sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sekä tutustumistoiminnan kehittäminen, jäsenjärjestöjen maanpuolustuskoulutuksen tuki ja ohjaus sekä myös nuorten maanpuolustuksen tutustumismahdollisuuksien kehittäminen. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kulut mahdolliseen varautumistoimintaan osallistumisesta voidaan korvata puolustusministeriön erillisellä valtionavustuspäätöksellä.

Hallitusohjelman mukaisesti vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä parannetaan ja selvitetään siihen liittyen vapaaehtoisten alueellisten ja paikallisten joukkojen sekä muiden kokonaisturvallisuuden toimijoiden roolia ja asemaa. Puolustusselonteossa käsitellään myös Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kehittyvä asema, tehtävät, tavoitteet ja resurssit.

Hallitusohjelman kirjaukset toimivat perustana MPK:n vuodelle 2025 asetettaville vaikuttavuus- ja tulostavoitteille. Puolustusministeriön ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tulostavoiteasiakirja täydentää valtionavustuspäätöstä valtionavustuslain (688/2001) 36 §:n ja 15 §:n tuloksellisuutta koskevin tiedoin. Toiminnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden perustana ovat vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 7 §:n 1 momentissa säädetyt julkiset hallintotehtävät. Alustavasti vuoden 2025 vaikuttavuustavoitteista MPK:lle on laadittu seuraavaa:

1. MPK:n ja PLM:n hallinnonalan keskinäistä yhteistoimintaa kehitetään strategiselle tasolle siten, että MPK:n koulutus- ja kurssitoiminnan vaikuttavuus Puolustusvoimien reservin normaali- ja poikkeusolojen koulutuksessa vahvistuu painopisteen ollessa paikallispuolustus.
2. MPK:n ja PV:n operatiivista yhteistyötä jatketaan ja syvennetään kaikilla tasoilla.
3. Kertausharjoitusten, PV:n vapaaehtoisten harjoitusten ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen yhteensovittamista jatketaan niin valtakunnallisesti kuin paikallisesti.
4. MPK:n toiminta tukee PLM:n hallinnonalalle asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden - erityisesti ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky ja turvallinen yhteiskunta - saavuttamista.
5. MPK:n toiminnalla tuetaan osaavan laajan reservin ylläpitämistä maanpuolustuksen tarpeisiin sekä erityisesti paikallispuolustuksen eri tehtäviin.
6. MPK:n kansainvälistä yhteistyötä kehitetään kolmikannassa PLM – PV – MPK. MPK:n kansainvälinen yhteistyö laajenee vuonna 2025 ja sen vaikuttavuus kasvaa.

MPK:n julkisten hallintotehtävien edellyttämää toimintaa ja taloudenpitoa ohjataan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007), valtionavustuslain (688/2001) ja valtionavustuspäätöksen mukaisesti. Vuoden 2025 alustavassa tulostavoiteasiakirjassa tavoitteista ja tunnusluvuista MPK:lle on sovittu muun muassa seuraavasti:

1. MPK osallistuu PLM:n johtamaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen tavoitetilän toimeenpanoon.
2. MPK kehittää yhteistyössä PV:n kanssa sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta (SOTVA) PV:n operatiivisista tarpeista johdetuin tavoittein, painopisteenä paikallispuolustuksen joukot.

3. MPK toteuttaa kansainvälisen toiminnan PLM:n ja Pääesikunnan (PE) hyväksymän suunnitelman mukaisesti.
4. MPK toimeenpanee koulutusta koko valtakunnan alueella yhteensä 100 000 päivää.
5. MPK valmistautuu osallistumaan vapaaehtoisen maanpuolustuksen tavoitetilatyöstä mahdollisesti aiheutuviin lainsäädäntöhankkeisiin asiantuntijaroolissa.
6. PLM valmistelee yhteistyössä MPK:n kanssa maksuasetuksen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen maksullisista suoritteista. Vuonna 2025 MPK:n toimintaan sovelletaan maksuasetusta tämän tullessa voimaan.

Puolustusministeriö on vuoden 2025 talousarviosta alustavasti kohdentamassa MPK:lle julkisista hallintotehtävistä aiheutuviin menoihin yhteensä 7,567 miljoonaa euroa. Kuten todettu, kansalaisten suuri kiinnostus MPK:n järjestämään koulutustoimintaan, yleinen kustannustason nousu ja toiminnan resurssitarpeet (muun muassa henkilöstön, harjoitusalueiden ja tilojen tarve kasvanut) aiheuttavat toiminnan määrällisen ja laadullisen nykytason ylläpitämiseksi haasteita. Vuoden 2025 määrärahatarpeeseen MPK on esittänyt 2,0 miljoonan euron lisärahoitusta. Taloudellinen haaste ja toiminnan rahoitustarve on todellinen ja puolustusministeriön tiedossa. Toimenpiteisiin on ryhdytty tarkastelemalla toiminnan vaatimia resursseja nykyrahoituksen puitteissa; puolustusministeriö on pyytänyt MPK:tä kartoittamaan ja suunnittelemaan toiminnan meno- ja kustannustarpeitaan. Tämän lisäksi PLM:n johdolla päivitetään vuoden 2025 MPK:n asetukset maksullisista suoritteista, missä koulutusten osallistumismaksujen hinnasto saataisiin paremmin vastaamaan kustannusten nykytasoa.

Maanpuolustuksen Tuki ry

Maanpuolustuksen Tuki ry jakaa saamansa valtionavustuksen edelleen vapaaehtoista maanpuolustustyötä tukevaan työhön Suomen Reserviupseeriliitto ry:lle, Reserviläisliitto ry:lle, Maanpuolustuskiltojen Liitto ry:lle ja Naisten Valmiusliitto ry:lle. Valtionavustuksella on MPT ry:n jäsenjärjestöjen toiminnan kautta merkittävä yhteiskunnallinen vaikuttavuus. Järjestöt kykenevät järjestämään kokonaisturvallisuutta tukevaa ja parantavaa toimintaa monipuolisesti ja valtakunnallisesti. Aktiivisella toiminnalla parannetaan ja ylläpidetään reserviläisten ja muiden kansalaisten fyysistä kuntoa ja osaamista sekä maanpuolustukseen ja turvallisuuteen liittyviä tietoja sekä taitoja.

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry

Suomen ja Venäjän federaation välillä on 11.7.1992 solmittu valtiosopimus yhteistyöstä toisen maailmansodan seurauksena Venäjällä kaatuneiden suomalaisten sotilaiden ja Suomessa kaatuneiden venäläisten (neuvostoliittolaisten) sotilaiden muiston vaalimisesta. Vastuuministeriönä valtiosopimuksen toimeenpanossa on vuodesta 2009 alkaen ollut puolustusministeriö.

Puolustusministeriö on solminut 31.12.2014 valtiosopimuksen käytännön toimia koskevan täytäntöönpanosopimuksen Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry:n kanssa, koska valtiosopimuksen Suomen valtiota velvoittavien täytäntöönpanotoimien ei ole katsottu luonteensa puolesta sopivan valtion viranomaisien hoidettavaksi. Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry hoitaa valtiosopimuksen mukaista tehtäväkenttää mahdollisimman edullisesti ja tehokkaasti valtiontalouden kannalta.

Yhdistyksen toimintaan ovat vaikuttaneet merkittävästi koronaviruspandemia ja Venäjän sotatoimet Ukrainassa vuosina 2020 – 2023. Yhdistyksen toimintaa toteutetaan normaalisti rajoitteet huomioiden, lukuun ottamatta esimerkiksi Venäjälle suuntautuvia etsintämatkoja. Puolustusministeriön valtionavustuksella on merkittävä vaikutus yhdistyksen toiminnan jatkuvuuden turvaamisessa ja valtiosopimuksen käytännön toimien toteuttamisessa.

Sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutus ja tukitoimet

Puolustusministeriö on vuosina 2021 (56 000 euroa), 2022 (120 000 euroa), 2023 (200 000 euroa) ja 2024 (200 000 euroa) myöntänyt valtionavustusta sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin Suomen Rauhanturvaajaliitto ry:lle. Tarve kuntoutus- ja vertaistukitapahtumien toteuttamiseen, henkilöstön kouluttamiseen ja toiminnan kehittämiseen jatkuu merkittävänä.

Sotilaallisen kriisinhallinnan tukitoimet ovat nyt siirtyneet puolustusministeriön hallinnonalalta sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Hallitus on budjettiriihessään osoittanut valtion vuoden 2025 talousarvioehdotuksessa sosiaali- ja terveysministeriölle 250 000 euron määrärahan kriisinhallintaveteraanienpalveluiden edistämiseen.

Puolustusministeriön valtionavustuspäätökset vuosina 2022-2024 sekä TAE 2025

	2022	2023	2024	TAE 2025
Maanpuolustuskoulutusyhdistys	6 590 734	7 282 000	8 367 000	-
Maanpuolustuksen Tuki ry	328 000	328 000	528 000	-
<i>Suomen Reserviupseeriliitto ry</i>	<i>82 000</i>	<i>82 000</i>	<i>182 000</i>	-
<i>Reserviläisliitto ry</i>	<i>82 000</i>	<i>82 000</i>	<i>182 000</i>	-
<i>Maanpuolustuskiltojen Liitto ry</i>	<i>82 000</i>	<i>82 000</i>	<i>82 000</i>	-
<i>Naisten Valmiusliitto ry</i>	<i>82 000</i>	<i>82 000</i>	<i>82 000</i>	-
Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ry	120 000	120 000	150 000	-
Suomen Rauhanturvaajaliitto ry	120 000	200 000	200 000	-
Tammenlehvän Perinneliitto ry			500 000	-
Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry			50 000	-
yhteensä	7 158 734	7 930 000	9 795 000	8 915 000

Vapaaehtoisen maanpuolustuksen tavoitetilä

Puolustusministeriö asetti 21.12.2023 työryhmän, jonka tehtävänä oli tehdä esitys vapaaehtoisen maanpuolustuksen tavoitetiläksi vuoden 2024 loppuun mennessä. Työryhmässä ovat edustettuina puolustusministeriö, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos sekä keskeisimmät vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvät järjestöt. Tavoitteena on työryhmän esitysten huomioiminen valtioneuvoston puolustusselonteossa.

Valmistuneessa selvityksessä tullaan huomioimaan tehtävänannon mukaisesti muun muassa MPK:n rooli paikallisjoukkojen kouluttajana, paikallisjoukkojen koulutus- ja muodostamismalli, kokonaisturvallisuuden koulutusvastuu sekä Naton vaikutukset vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Työssä on myös tunnistettu merkittävä määrä lainsäädännön kehittämistarpeita.

Selvityksen perusteella valmistaudutaan tarvittaviin lainsäädännöllisiin uudistustarpeisiin vuodesta 2025 alkaen. Selvityksen suositukset koskevat lähivuosien välittömiä kehittämistarpeita. Selvityksen perusteella aloitetaan kehittämistarpeiden ja toimenpiteiden taloudellisten vaikutusten arviointi. Työryhmän arvio on, että tavoitetilää tulisi tarkastella uudestaan siirryttäessä 2030-luvulle.